

Lov om verneplikt og tjeneste i Forsvaret (forsvarsloven)

Innhold

Kapittel 1 Innledende bestemmelser	4
§ 1 Formål.....	4
§ 2 Hva og hvem loven gjelder	4
§ 3 Definisjoner	4
§ 4 Tjeneste for personer under 18 år	4
§ 5 Organiseringen av Forsvaret	4
Kapittel 2 Verneplikten.....	4
§ 6 Hvem som har verneplikt	4
§ 7 Forsvarets rett til å innhente og behandle personopplysninger	5
§ 8 Opplysningsplikt og meldeplikt	5
§ 9 Sesjon	5
§ 10 Vurdering av hvem som er skikket til tjeneste	5
§ 11 Klage på vedtak om helsetilstand.....	6
§ 12 Utvidet verneplikt ved frivillig tjeneste og opplæring i Forsvaret.....	6
§ 13 Utvidet verneplikt for tidligere militært tilsatte.....	6
§ 14 Utvidet verneplikt i Heimevernet for personer mellom 44 og 55 år.....	6
§ 15 Overføring til Sivilforsvaret og til politiet	6
§ 16 Verneplikt i krig eller når krig truer	6
Kapittel 3 Tjenesteplikten for vernepliktige	6
§ 17 Tjenesteplikten	6
§ 18 Tjenestens varighet	7
§ 19 Innkalling til tjeneste i Forsvaret	7
§ 20 Vaksinerings og andre tiltak for å forebygge smittsomme sykdommer	7
§ 21 Gjennomføring av førstegangstjenesten.....	7
§ 22 Når plikten til å gjennomføre førstegangstjenesten faller bort	7
§ 23 Årlig heimevernstjeneste	7
§ 24 Frivillige i Heimevernet.....	8
§ 25 Tilleggstjeneste.....	8

§ 26	Sivil utdanning som har betydning for Forsvaret	8
§ 27	Søknad om annen tjeneste av velferdsgrunner	8
§ 28	Endring av stilling og grad	8
§ 29	Fritak for ordinær tjeneste etter utført tjeneste i et annet lands forsvar.....	8
§ 30	Utsatt eller avbrutt tjeneste på grunn av straffeforfølgning.....	9
§ 31	Fritak for fremmøte i Forsvaret på grunn av sivil stilling eller fagkyndighet	9
§ 32	Engangserstatning ved dødsfall og invaliditet.....	9
§ 33	Tjenesteplikt i krig eller når krig truer.....	9
Kapittel 4 Fritak for tjeneste i Forsvaret av overbevisningsgrunner		9
§ 34	Vilkår for fritak.....	9
§ 35	Søknad om fritak	9
§ 36	Fritak for tjeneste mens søknaden behandles	9
§ 37	Omgjøring av fritaksvedtak	9
§ 38	Prøving for domstolene.....	9
§ 39	Fritak for tjeneste når det er reist sak for domstolene	10
§ 40	Anke og gjenåpning	10
§ 41	Dekning av sakskostnader ved domstolsbehandling	10
§ 42	Oppheving av vedtaket om fritak.....	10
Kapittel 5 Særregler for militært tilsatte.....		10
§ 43	Rammene for tilsetting m.m.	10
§ 44	Tilsettingsvilkår for militært tilsatte	10
§ 45	Tilsettingsforholdets lengde.....	11
§ 46	Beordring av militært tilsatte	11
§ 47	Oppsigelse, fortrinnsrett og ventelønn	11
§ 48	Utvidet tjenesteplikt i krig for tidligere militært tilsatte.....	11
Kapittel 6 Tjeneste i internasjonale operasjoner		11
§ 49	Beordring til tjeneste i internasjonale operasjoner	11
§ 50	Tjenesteplikt etter kontrakt	11
§ 51	Krav om statsborgerskap.....	12
§ 52	Fritak for tjeneste i internasjonale operasjoner.....	12
§ 53	Hjemsending.....	12
§ 54	Oppsigelse av ordinært tilsettingsforhold.....	12
§ 55	Rett til oppfølging.....	12
§ 56	Erstatningsansvar ved personskade	12

§ 57	Rettferdsvederlag	13
§ 58	Forholdet til arbeidsmiljøloven og tjenestemannsloven	13
Kapittel 7 Andre bestemmelser.....		13
§ 59	Plikt til å gi opplysninger til Forsvaret	13
§ 60	Vandelskontroll	13
§ 61	Støtte fra politiet og norske utenriksstasjoner	13
§ 62	Adgang til å ta oppdrag utenfor Forsvarsdepartementet og underliggende etater	13
§ 63	Pliktmessig avhold	14
§ 64	Oppbevaring og vedlikehold av våpen	14
§ 65	Forholdet til forvaltningsloven	14
Kapittel 8 Refselse og straff.....		14
§ 66	Refselse.....	14
§ 67	Straff	14
Kapittel 9 Ikrafttredelse og gjennomføring.....		14
§ 68	Ikrafttredelse	15
§ 69	Overgangsregler	15

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1 *Formål*

Loven skal sikre Forsvarets operative evne gjennom allmenn verneplikt og tjenesteplikt i Forsvaret.

Loven skal sikre Forsvaret egnet personell og legge til rette for at personellet kan brukes slik at Forsvarets nasjonale og internasjonale oppgaver blir gjennomført.

§ 2 *Hva og hvem loven gjelder*

Loven gjelder tjenesteplikt i Forsvaret og rettigheter og plikter knyttet til den. Alle som har verneplikt, og alle som har inngått kontrakt om tjeneste med Forsvaret, har tjenesteplikt.

Verneplikten er norske statsborgeres plikt til i fred og krig å gjøre tjeneste i Forsvaret hvis Forsvaret finner dem skikket til tjeneste.

Tjenesteplikten er plikten til i fred og krig å utføre de oppgavene som Forsvaret tildeler, i den stillingen og på det stedet Forsvaret bestemmer.

Loven gjelder sivilt tilsatte i Forsvarsdepartementet med underliggende etater der det er fastsatt i loven her.

§ 3 *Definisjoner*

I denne loven menes med

- a) *styrkeoppbygging*: klargjøring og aktivering av militære styrker
- b) *militært tilsatte*: offiserer, befal, grenaderer og konstabler som er tilsatt i Forsvaret
- c) *internasjonale operasjoner*: bruk av militære styrker i utlandet for å skape, bevare eller gjenopprette fred og stabilitet.

§ 4 *Tjeneste for personer under 18 år*

Personer under 18 år som gjør tjeneste i Forsvaret, skal ikke gis opplæring eller delta i stridsrelatert virksomhet. Hvis Norge er i krig eller når krig truer, eller Forsvaret har satt i gang styrkeoppbygging, skal personer under 18 år straks fritas for tjeneste. Personer under 18 år kan heller ikke bli satt til ekstraordinær tjeneste etter § 17 tredje ledd.

§ 5 *Organiseringen av Forsvaret*

Forsvaret er organisert i Hæren, Sjøforsvaret og Luftforsvaret (forsvarsgrenene) og Heimevernet.

Heimevernet har lokalt territorielt ansvar og skal delta i territoriale operasjoner som en del av nasjonale fellesoperasjoner. Landsrådet for Heimevernet, distriktsrådene områdeutvalgene og de kommunale heimevernsnemndene skal sikre Heimevernets samarbeid med sivilbefolkningen. Kongen kan gi forskrift om rådene, utvalgene og nemndene.

Kapittel 2 Verneplikten

§ 6 *Hvem som har verneplikt*

Norske statsborgere som er skikket til tjeneste i Forsvaret, har verneplikt fra det året de fyller 19 år, til utgangen av det året de fyller 44 år. Norske statsborgere som også er statsborgere av et annet land, har verneplikt i Norge så lenge de er bosatt her, og så lenge avtale med det andre landet ikke er til hinder for det.

Norske statsborgere som også er eller har vært statsborgere av et land Norge er i krig med, er fritatt for tjeneste i Forsvaret.

Utenlandske statsborgere som har en fast tilknytning til Norge, kan bli pålagt verneplikt hvis ikke avtale med landet de er statsborgere av, er til hinder for det. De er fritatt for tjeneste i Forsvaret når Norge er i krig med det landet de er statsborgere av.

Verneplikten gjelder ikke for kvinner som er født før 1. januar 1997.

Verneplikten gjelder ikke for ordinerte prester og forstandere i registrerte trossamfunn som ikke har gjort tjeneste i Forsvaret.

Kongen kan gi forskrift om vilkårene for og fritak for verneplikten.

§ 7 *Forsvarets rett til å innhente og behandle personopplysninger*

Forsvaret kan innhente og behandle nødvendige personopplysninger om norske statsborgere og personer som oppholder seg i Norge uten å være norske statsborgere. Opplysningene kan innhentes fra offentlige og private registre fra det året personene fyller 17 år. Opplysningene registreres i Forsvarets verneplikts- og tjenesteregister.

Formålet med å innhente opplysningene er å avklare om personer er skikket til tjeneste, å innkalle personer til tjeneste og å holde verneplikts- og tjenesteregisteret oppdatert.

Departementet kan gi forskrift om innhenting og behandlingen av personopplysningene.

§ 8 *Opplysningsplikt og meldeplikt*

Personer mellom 17 og 55 år plikter på oppfordring å gi Forsvaret opplysninger som har betydning for verneplikten. Opplysningene skal dokumenteres hvis Forsvaret krever det. Vernepliktige som søker om fritak etter kapittel 4, kan bli pålagt å forklare seg muntlig.

Forsvaret kan kreve skriftlig bekreftelse på at innkallinger, andre pålegg og dokumenter om verneplikt er mottatt. De som ikke oppholder seg på registrert adresse, skal sørge for å gjøre seg kjent med innholdet i innkallinger, andre pålegg og dokumenter om verneplikten.

Forsvaret kan kreve at alle som kan bli kalt inn til tjeneste i Forsvaret, skal melde fra om fast eller midlertidig flytting i eller utenfor Norge og om utenlandsopphold på over to måneder.

Kongen kan gi forskrift om hvor omfattende meldeplikten skal være, om at alle søkere skal forklare seg muntlig i saker om fritak etter kapittel 4, og om hvilke andre private og offentlige virksomheter i Norge og norske virksomheter utenfor Norge som kan kreve opplysninger etter første ledd.

§ 9 *Sesjon*

På grunnlag av Forsvarets behov og innhentede opplysninger kan personer som antas å være egnet til tjeneste, innkalles til sesjon. De som blir innkalt, plikter å møte. De som søker om det, kan få utsatt fremmøtetidspunktet når det foreligger vektige velferdsgrunner.

På sesjon bestemmer Forsvaret hvem som er skikket til tjeneste, og de innkalte får informasjon om verneplikten og om tjenesten i Forsvaret.

Departementet gir forskrift om gjennomføringen av sesjon og om godtgjørelse for å møte til sesjon.

§ 10 *Vurdering av hvem som er skikket til tjeneste*

De som er innkalt til sesjon, plikter å la seg undersøke av lege og å gjennomgå andre undersøkelser og prøver som Forsvaret mener er nødvendige for å kunne avgjøre om de er skikket til tjeneste. Dette gjelder også dem som senere innkalles til tjeneste, og dem som er i tjeneste.

På grunnlag av innhentede opplysninger, vedtak om helsetilstand, andre prøver og samtaler bestemmer Forsvaret på sesjon om de innkalte er skikket til tjeneste. Innkalte som Forsvaret antar er egnet til å gjennomføre tjeneste, og som ikke har hatt mulighet til å møte

på sesjon, kan bli vurdert når de møter til tjeneste, eller bare på grunnlag av innhentede opplysninger.

Departementet kan gi forskrift om undersøkelser og prøver, om vurderingen av helsetilstanden og om hvordan de innkalte skal få meddelt resultatet av vurderingen.

§ 11 *Klage på vedtak om helsetilstand*

Et vedtak om helsetilstand kan påklages. Klagefristen er seks måneder etter vedtakstidspunktet.

Hvis medisinske forutsetninger som er viktige for vurderingen av helsetilstanden endrer seg før klagefristen løper ut, skal klageren få sin helsetilstand vurdert på nytt.

Departementet kan gi forskrift om behandlingen av klager på vedtak om helsetilstand.

§ 12 *Utvidet verneplikt ved frivillig tjeneste og opplæring i Forsvaret*

Personer som etter søknad innkalles til tjeneste eller opplæring i Forsvaret før det året de fyller 19 år, har verneplikt fra og med den dagen tjenesten eller opplæring starter, men ikke tidligere enn 1. januar det året de fyller 17 år.

§ 13 *Utvidet verneplikt for tidligere militært tilsatte*

Tidligere militært tilsatte har verneplikt til og med det året de fyller 55 år.

Dette gjelder militært tilsatte som har vært tilsatt fast eller midlertidig i ett år eller mer ut over førstegangstjenesten.

§ 14 *Utvidet verneplikt i Heimevernet for personer mellom 44 og 55 år*

Hvis Heimevernet ikke har mange nok tjenestepliktige under 44 år, kan personer mellom 44 og 55 år som er skikket til tjeneste, bli pålagt en utvidet verneplikt i Heimevernet.

Kongen gir forskrift om innholdet i den utvidede verneplikten for personer mellom 44 og 55 år.

§ 15 *Overføring til Sivilforsvaret og til politiet*

Vernepliktige som ikke kalles inn til tjeneste i Forsvaret, kan overføres til Sivilforsvaret eller politiet.

Kongen kan gi forskrift om overføringen til Sivilforsvaret og politiet, men ikke om hvor mange vernepliktige som kan overføres.

§ 16 *Verneplikt i krig eller når krig truer*

I krig eller når krig truer, kan Kongen gi forskrift om at

- a) verneplikten inntreer fra fylte 18 år og varer til fylte 55 år
- b) vurderingen av hvem som er skikket og hvem som skal innkalles til tjeneste, skal gjøres på annen måte enn det som følger av §§ 9 og 10
- c) de som tidligere ikke er funnet skikket til tjeneste, kan vurderes på nytt
- d) norske statsborgere som ikke oppholder seg i Norge, kan kalles inn til sesjon
- e) alle som kan kalles inn til tjeneste i Forsvaret, kan bli ilagt reiseforbud.

Kapittel 3 Tjenesteplikten for vernepliktige

§ 17 *Tjenesteplikten*

De vernepliktiges tjenesteplikt omfatter ordinær tjeneste og ekstraordinær tjeneste. Denne tjenesteplikten går foran annen lovpålagt tjenesteplikt.

Ordinær tjeneste er

- a) førstegangstjeneste
- b) repetisjonstjeneste
- c) årlig heimevernstjeneste
- d) offisers-, befals- og spesialistopplæring

Ekstraordinær tjeneste er

- a) tjeneste for å avverge og begrense naturkatastrofer eller alvorlige ulykker
- b) vakthold og sikring av objekter og infrastruktur
- c) tjeneste for å ivareta andre vesentlige samfunnsinteresser
- d) særlige øvelser som skal styrke Forsvaret
- e) beredskapstjeneste ved styrkeoppbygging.

Kongen i statsråd bestemmer om vernepliktige kan kalles inn til ekstraordinær tjeneste. Kongen kan gi forskrift om gjennomføringen av ekstraordinær tjeneste, om at Heimevernet kan kalle inn vernepliktige til ekstraordinær tjeneste etter tredje ledd bokstav a til c, og om hvem som skal kunne be om bistand fra Heimevernet.

§ 18 *Tjenestens varighet*

Vernepliktige kan bli pålagt inntil 19 måneders ordinær tjeneste. Stortinget bestemmer hvor lenge førstegangstjenesten, den årlige heimevernstjenesten, repetisjonstjenesten og offisers-, befals- og spesialistopplæringen skal vare. Vernepliktige som er født i samme år, skal ha like lang ordinær tjenestetid.

Tjenesteperiodene i den ekstraordinære tjenesten kan vare i inntil seks måneder. Beredskapstjeneste ved styrkeoppbygging etter § 17 tredje ledd bokstav e kan vare i mer enn seks måneder når situasjonen krever det.

Den ekstraordinære tjenesten skal fordeles mellom de tjenestepliktige for i størst mulig grad å unngå at de samme innkalles til ekstraordinær tjeneste flere ganger.

§ 19 *Innkalling til tjeneste i Forsvaret*

Vernepliktige som Forsvaret har funnet skikket til tjeneste etter § 10, kan innkalles til tjeneste i samsvar med Forsvarets behov. De som blir innkalt, plikter å møte. Innkallingen inneholder informasjon om oppmøtetidspunkt, tjenestested og tjenestens lengde.

Ved innkalling til førstegangstjeneste skal det, så langt det er mulig, tas hensyn til den enkeltes ønske om tjeneste.

Departementet kan gi forskrift om innkalling til tjeneste og om utsettelse av tjenesten når samfunnsinteresser eller vektige velferdsgrunner krever det.

§ 20 *Vaksinering og andre tiltak for å forebygge smittsomme sykdommer*

Tjenestepliktige som er innkalt til tjeneste, plikter å la seg vaksinere, og godta at Forsvaret gjennomfører andre tiltak som er nødvendige for å forebygge smittsomme sykdommer.

Departementet kan gi forskrift om vaksineringen og om andre tiltak som er nødvendige for å forebygge smittsomme sykdommer.

§ 21 *Gjennomføring av førstegangstjenesten*

Førstegangstjenesten skal gjennomføres snarest mulig etter at det er bestemt at den vernepliktige skal gjøre tjeneste i Forsvaret. Hvis det er mulig, skal tjenesten være påbegynt innen utløpet av det året den tjenestepliktige fyller 22 år.

§ 22 *Når plikten til å gjennomføre førstegangstjenesten faller bort*

Plikten til å gjennomføre førstegangstjenesten faller bort hvis den tjenestepliktige ikke er innkalt til tjeneste i løpet av det året den tjenestepliktige fyller 28 år. Hvis førstegangstjenesten er blitt utsatt og den tjenestepliktige selv har medvirket til det, varer plikten ut det året den tjenestepliktige fyller 33 år.

Blir førstegangstjenesten avbrutt på grunn av sykdom, skade eller lignende, faller resten av førstegangstjenesten bort ved utløpet av det året den tjenestepliktige fyller 28 år.

§ 23 *Årlig heimevernstjeneste*

Den årlige heimevernstjenesten etter § 17 andre ledd bokstav c gjennomføres sammenhengende. Tjenesten kan deles opp når det er behov for det.

Som en del av opplæringen i heimevernstjenesten kan den tjenestepliktige bli pålagt tjeneste i andre deler av Forsvaret og ved den heimevernsavdelingen der de oppholder seg.

De tjenestepliktige kan innenfor pliktig heimevernstjeneste bli pålagt tjeneste i forbindelse med arrangementer som er i Forsvarets interesse.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av den årlige heimevernstjenesten og om bistand til arrangementer.

§ 24 *Frivillige i Heimevernet*

Personer som har fylt 16 år, kan tas opp i Heimevernet, jf. § 4.

Personer som har fylt 19 år, kan inngå kontrakt om heimevernstjeneste.

Tjenestepliktige kan ikke inngå kontrakt om heimevernstjeneste mens de har tjenesteplikt i andre deler av Forsvaret.

Kongen gir forskrift om de frivilliges tjeneste i Heimevernet.

§ 25 *Tilleggstjeneste*

Tjenestepliktige som på grunn av forsømmelser i tjenesten, sykdom, skade eller fravær ikke har fått tilstrekkelig opplæring, kan bli pålagt nødvendig tilleggstjeneste.

Tjenestepliktige som har vært fraværende uten gyldig grunn, kan bli pålagt å ta igjen forsømt tjeneste selv om de har fått tilstrekkelig opplæring.

Tjenestepliktige som får offisers-, befals- og spesialistopplæring i Heimevernet, kan bli pålagt et tillegg til tjenestetiden på inntil 14 dager eller tilsvarende antall timer i hver treårsperiode av tjenestetiden i Heimevernet.

Departementet kan gi forskrift om tilleggstjeneste.

§ 26 *Sivil utdanning som har betydning for Forsvaret*

Tjenestepliktige med sivil utdanning som har betydning for Forsvaret, kan innkalles til offisers-, befals- og spesialistopplæring.

Disse tjenestepliktige kan bli pålagt et tillegg til den ordinære tjenestetiden på inntil 90 dager. Tjenestepliktige som er under høyere sivil utdanning, kan få utsatt tjenesten til utdanningen er fullført. Den ordinære tjenestetiden kan deles opp.

Departementet kan gi forskrift om hvilken utdanning som har betydning for Forsvaret, om tjenestevilkår, om tilleggstjeneste for tjenestepliktige som får offisers-, befals- eller spesialistopplæring, og om innkalling til tjeneste.

§ 27 *Søknad om annen tjeneste av velferdsgrunner*

Tjenestepliktige kan søke om annen tjeneste når det foreligger vektige velferdsgrunner, og tjenstlige hensyn ikke er til hinder for det.

Departementet kan gi forskrift om behandlingen av søknaden.

§ 28 *Endring av stilling og grad*

Tjenestepliktige skal motta høyere grad og gjennomgå den opplæringen som tjenesten krever. En tjenestepliktig kan fratras graden bare hvis graden er midlertidig eller gitt for et bestemt oppdrag, eller hvis den tjenestepliktige har vist seg uskikket eller uverdigg til å inneha graden.

Tjenestepliktige kan ikke mot sin vilje beordres til en stilling med lavere grad enn den de har, hvis ikke særlige forhold i krig gjør det nødvendig.

§ 29 *Fritak for ordinær tjeneste etter utført tjeneste i et annet lands forsvar*

Tjenestepliktige som har utført militær tjeneste i et annet lands forsvar, kan helt eller delvis fritas for ordinær tjeneste.

Kongen kan gi forskrift om fritak for ordinær tjeneste etter utført militær tjeneste i et annet lands forsvar.

§ 30 *Utsatt eller avbrutt tjeneste på grunn av straffeforfølgning*

Tjenestepliktige kan få tjenesten utsatt eller avbrutt, hvis de er under straffeforfølgning. Departementet kan gi forskrift om når tjenesten skal utsettes eller avbrytes på grunn av straffeforfølgning.

§ 31 *Fritak for fremmøte i Forsvaret på grunn av sivil stilling eller fagkyndighet*

Kongen kan gi forskrift om at tjenestepliktige som på grunn av sivil stilling eller fagkyndighet bør fortsette i sin sivile virksomhet, kan fritas for eller få utsatt fremmøte til tjeneste i Forsvaret i krig, når krig truer eller ved styrkeoppbygging. Kongen kan gi forskrift om at disse tjenestepliktige helt eller delvis skal være fritatt for tjeneste i fred.

§ 32 *Engangserstatning ved dødsfall og invaliditet*

Hvis noen dør eller blir invalide mens de avtjener verneplikten, har de eller deres etterlatte krav på en engangserstatning.

Kongen kan gi forskrift om vilkår for erstatning, og hvilken engangserstatning som skal utbetales hvis noen dør eller blir invalide mens de avtjener verneplikten.

§ 33 *Tjenesteplikt i krig eller når krig truer*

Tjenestepliktige plikter å gjøre tjeneste i krig eller når krig truer. Tjenesteplikten varer så lenge det er nødvendig.

Kongen kan gi forskrift om tjenesteplikten i krig eller når krig truer.

Kapittel 4 Fritak for tjeneste i Forsvaret av overbevisningsgrunner

§ 34 *Vilkår for fritak*

Vernepliktige skal fritas for tjeneste i Forsvaret hvis det er grunn til å anta at de ikke kan gjøre tjeneste uten at det kommer i konflikt med deres alvorlige overbevisning og verdier som er av fundamental betydning for dem.

§ 35 *Søknad om fritak*

Vernepliktige kan søke om fritak tidligst når de møter på sesjon, eller etter at det på annen måte er bestemt om de er skikket til tjeneste.

Departementet kan gi forskrift om krav til søknadene og behandling av dem.

§ 36 *Fritak for tjeneste mens søknaden behandles*

En vernepliktig som har søkt om fritak, skal ikke innkalles til tjeneste mens søknaden behandles. Mottas søknaden etter at den vernepliktige er innkalt eller har møtt til tjeneste, kan Forsvaret opprettholde innkallingen og bestemme at tjenesten skal fortsette inntil søknaden er behandlet. Søkeren kan bare bli pålagt å fortsette i tjenesten i inntil fire uker.

En vernepliktig som har søkt om fritak, er likevel ikke fritatt for plikten til å gjøre ekstraordinær tjeneste etter § 17 tredje ledd eller fritatt for tjenesteplikten i krig eller når krig truer.

Departementet kan gi forskrift om hva tjenesten skal inneholde, og hvordan den skal gjennomføres mens en søknad behandles.

§ 37 *Omgjøring av fritaksvedtak*

Et vedtak om fritak kan omgjøres også til ugunst for den vernepliktige så lenge den vernepliktige har tjenesteplikt i Forsvaret. Det kan legges vekt på forhold som først oppstod etter vedtaket.

§ 38 *Prøving for domstolene*

En vernepliktig som har fått endelig avslag på søknaden om fritak, kan reise sak for domstolene for å få prøvd vedtaket om avslag.

Har den vernepliktige søkt om fritak to ganger og fått avslag begge gangene, kan staten reise sak for domstolene med påstand om at søkeren ikke oppfyller vilkårene for fritak. Det samme gjelder hvis søkeren fremmer og trekker tilbake søknader flere ganger før saken blir avgjort. I slike tilfeller fører en ny søknad om fritak ikke til utsettelse av tjenesten.

Fritakssaker skal ikke behandles i forliksrådet.

Søkeren er prosessdyktig uansett alder. Er søkeren innkalt til et rettsmøte og unnlater å møte uten å ha gyldig fravær, kan retten beslutte at søkeren skal hentes av politiet til det samme rettsmøtet eller til et senere rettsmøte.

Retten kan av eget tiltak sørge for at alle bevis som den mener er nødvendige for å opplyse saken, blir innhentet. Utenrettslige forklaringer og erklæringer kan alltid brukes når retten kommer til at ikke noe er til hinder for det.

Behandlingen i domstolene følger for øvrig tvisteloven.

§ 39 *Fritak for tjeneste når det er reist sak for domstolene*

Er det reist fritakssak for domstolene, skal den vernepliktige ikke innkalles til tjeneste. Reises saken etter at den vernepliktige er innkalt eller har møtt til tjeneste, skal tjenesten utsettes inntil saken er rettskraftig avgjort av domstolene.

Departementet avgjør om en begjæring om gjenåpning av en fritakssak også skal føre til at den vernepliktige ikke blir innkalt til tjeneste, eller at tjenesten blir utsatt.

§ 40 *Anke og gjenåpning*

Staten kan anke en dom og begjære en sak gjenåpnet uavhengig av resultatet i saken.

Saken kan bare begjæres gjenåpnet så lenge den vernepliktige har tjenesteplikt i Forsvaret. Saken kan begjæres gjenåpnet også på grunn av forhold som først oppstod etter rettskraftig dom. Fristene i tvisteloven § 31-6 gjelder ikke.

§ 41 *Dekning av sakskostnader ved domstolsbehandling*

Staten dekker alle nødvendige sakskostnader ved domstolsbehandlingen av en fritakssak. Den vernepliktige kan få dekket utgiftene i forbindelse med oppmøte i retten etter de reglene som gjelder for vitner.

Når særlige omstendigheter foreligger, kan retten beslutte at den vernepliktige helt eller delvis skal dekke sakskostnadene.

§ 42 *Oppheving av vedtaket om fritak*

En vernepliktige som er fritatt for tjeneste, kan søke om å få vedtaket om fritak opphevet.

Departementet kan gi forskrift om adgangen til å oppheve et vedtak om fritak og om fradrag for avtjent sivil verneplikt.

Kapittel 5 Særregler for militært tilsatte

§ 43 *Rammene for tilsetting m.m.*

Innenfor de overordnede rammene Stortinget setter, bestemmer departementet tilsetting, utdanning, disponering av og avansement for militært tilsatte.

§ 44 *Tilsetningsvilkår for militært tilsatte*

Offiserer, befal, grenaderer og konstabler kan tilsettes i Forsvaret på vilkår som avviker fra tjenestemannsloven og reglene om verneplikt i kapittel 2 og 3. Militært tilsatte skal ha norsk statsborgerskap. Militært tilsatte er unntatt fra forbudet i arbeidsmiljøloven § 13-1 første ledd mot forskjellsbehandling på grunn av alder.

Departementet kan gi forskrift om at offiserer, befal, grenaderer og konstabler kan tilsettes i Forsvaret på vilkår som avviker fra tjenestemannsloven, og forskrift om unntak fra kravet til statsborgerskap.

§ 45 *Tilsettingsforholdets lengde*

Offiserer, befal, grenaderer og konstabler kan tilsettes midlertidig, eller de kan tilsettes fast til de fyller 35, eller fast til de fyller 60 år. De som er tilsatt midlertidig, skal fratregge stillingen uten oppsigelse. De som er fast tilsatt, skal fratregge stillingen ved første månedsskifte etter at de har fylt 35 eller 60 år.

Forsvaret kan ved behov forlenge tilsettingsperioden med inntil tre år for dem som er tilsatt til de fyller 35 år.

Har Forsvaret behov for det, kan departementet forlenge tilsettingsperioden med ett år om gangen for militært tilsatte som har nådd aldersgrensen på 60 år.

Departementet kan gi forskrift om hvor lenge midlertidige tilsetninger kan vare, og om de skal kunne forlenges ut over det som følger av tjenestemannsloven.

§ 46 *Beordring av militært tilsatte*

Militært tilsatte kan bli beordret til stillinger i Norge og i utlandet i samsvar med Forsvarets behov.

Militært tilsatte kan beordres fra en stilling når det er påkrevd av helsemessige, sikkerhetsmessige eller andre særskilte grunner. De som kan avskjediges eller suspenderes etter tjenestemannsloven §§ 15 og 16 eller refses etter lov 20. mai 1988 nr. 32 om militær disiplinærmyndighet § 1, kan ikke beordres fra en stilling av andre særskilte grunner.

Militært tilsatte kan bli beordret til annen tjeneste eller annet tjenestested når det er nødvendig på grunn av organisasjonsendringer.

§ 47 *Oppsigelse, fortrinnsrett og ventelønn*

Militært tilsatte som er pålagt tjeneste som motytelse for opplæring og utdanning betalt av Forsvaret, har ikke rett til å si opp stillingen sin.

Midlertidig tilsatte og de som er fast tilsatt til de fyller 35 år, kan ikke kreve fortrinnsrett og rett til ventelønn etter tjenestemannsloven.

§ 48 *Utvidet tjenesteplikt i krig for tidligere militært tilsatte*

I krig eller når krig truer, kan tidligere militært tilsatte bli pålagt tjenesteplikt ut over det året de fyller 55 år. Utvidet tjenesteplikt kan bare bli pålagt dem som er skikket til tjeneste og som mottar pensjon eller redusert lønn, eller som har opptjent fremtidig pensjon.

Departementet kan gi forskrift om å utvide tjenesteplikten for tidligere militært tilsatte.

Kapittel 6 Tjeneste i internasjonale operasjoner

§ 49 *Beordring til tjeneste i internasjonale operasjoner*

Militært tilsatte kan bli beordret til å gjøre tjeneste i internasjonale operasjoner når Forsvaret krever det.

Tjenesteplikten etter lov 23. juni 2000 nr. 56 om helsemessig og sosial beredskap § 4-1 går foran plikten til å gjøre tjeneste i internasjonale operasjoner.

Departementet kan gi forskrift om at sivile som er tilsatt etter 1. januar 2005 i bestemte stillingskategorier i Forsvarsdepartementet og underliggende etater, kan beordres til tjeneste i internasjonale operasjoner.

Departementet kan gi forskrift om kvalifikasjonskrav, beordring, tjenestevilkår og maksimal tjenesteperiode for tjeneste i internasjonale operasjoner.

§ 50 *Tjenesteplikt etter kontrakt*

Personer som ikke kan bli beordret til å gjøre tjeneste i internasjonale operasjoner, kan skriftlig forplikte seg til å gjøre slik tjeneste.

De som har inngått kontrakt om tjeneste i internasjonale operasjoner, kan si opp kontrakten med tre måneders oppsigelsesfrist.

Departementet kan gi forskrift om innholdet i kontraktene.

§ 51 *Krav om statsborgerskap*

Personer som gjør tjeneste i en internasjonal operasjon, skal være norske statsborgere.

Departementet kan bestemme at utenlandske statsborgere kan gjøre tjeneste for Forsvaret i en internasjonal operasjon, med de begrensningene som følger av folkeretten eller avtale med de landene som de utenlandske statsborgerne er borgere av.

§ 52 *Fritak for tjeneste i internasjonale operasjoner*

Personer som er beordret til å gjøre tjeneste i en internasjonal operasjon, kan søke om fritak for denne tjenesten. Søknaden skal innvilges hvis søkeren har vektige helsemessige, velferdsmessige eller sosiale grunner.

Departementet kan gi forskrift om hvordan slike søknader skal behandles.

§ 53 *Hjemsending*

Personer som gjør tjeneste i en internasjonal operasjon, kan sendes hjem før beordringsperioden er over eller kontrakten går ut. Forvaltningsloven kapittel IV og VI om enkeltvedtak og klage gjelder ikke for behandling av hjemsendingssaker.

Departementet kan gi forskrift om at de som gjør tjeneste i internasjonale operasjoner kan sendes hjem, og om adgangen til å klage på vedtak om hjemsending.

§ 54 *Oppsigelse av ordinært tilsetningsforhold*

Militært tilsatte og sivilt tilsatte i Forsvarsdepartementet og underliggende etater som er beordret til å gjøre tjeneste i en internasjonal operasjon, kan si opp sitt ordinære tilsetningsforhold. Oppsigelsesfristen er tre måneder. Militært tilsatte som er pålagt tjeneste som motytelse for opplæring og utdanning betalt av Forsvaret, skal likevel utføre resten av den pålagte tjenesten i Norge.

§ 55 *Rett til oppfølging*

Forsvaret har et særlig ansvar for at personer som deltar i internasjonale operasjoner, og deres pårørende blir godt ivaretatt før, under og etter endt tjeneste.

Forsvaret skal gi et tilbud om psykiatrisk og psykologisk oppfølging til dem som gjør eller har gjort tjeneste i internasjonale operasjoner, og som har behov for slik oppfølging. Tilbudet gjelder i ett år etter endt tjeneste. Forsvaret skal bidra til at den enkelte får en god overgang til helse- og omsorgstjenesten.

Forsvaret skal i ett år etter endt tjeneste også tilby annen oppfølging i den grad det er rimelig, ut fra den enkeltes helsetilstand og økonomiske stilling, tjenestens varighet og forholdene ellers.

Departementet kan gi forskrift om oppfølgingens innhold og omfang.

§ 56 *Erstatningsansvar ved personskade*

Staten skal erstatte tap som er påført sivilt eller militært tilsatte på grunn av skade eller sykdom som følger av tjeneste i en internasjonal operasjon etter 1. januar 2010. Ansvarer omfatter også psykiske belastningsskader.

Den som har fått erstatning etter denne bestemmelsen, kan ikke få ytterligere erstatning fra staten på annet grunnlag.

For øvrig gjelder lov 16. juni 1989 nr. 65 om yrkesskadeforsikring §§ 12, 13 første ledd, 14 og 15.

Departementet kan gi forskrift om hva erstatningsordningen skal inneholde og hvordan den skal gjennomføres, og om hvordan erstatning skal beregnes.

§ 57 *Rettferdsvederlag*

Departementet kan gi forskrift om rettferdsvederlag for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner. Utbetaling etter forskriften skal samordnes med andre erstatningsutbetalinger fra staten.

§ 58 *Forholdet til arbeidsmiljøloven og tjenestemannsloven*

Arbeidsmiljøloven og tjenestemannsloven §§ 2, 4, 5 og 11 gjelder ikke under tjeneste i internasjonale operasjoner.

Departementet kan gi forskrift om arbeidsmiljøet til norske styrker som deltar i internasjonale operasjoner.

Kapittel 7 Andre bestemmelser

§ 59 *Plikt til å gi opplysninger til Forsvaret*

Offentlige myndigheter, arbeidsgivere, utdannings- og helseinstitusjoner, prester og forstandere i tros- og livssynssamfunn skal på forespørsel fra Forsvaret gi opplysninger om personer som er knyttet til dem eller registrert hos dem, fra det året disse personene fyller 17 år. Det kan ikke kreves betaling for slike opplysninger.

§ 60 *Vandelskontroll*

Forsvaret kan kreve vandelsvurdering etter reglene i politiregisterloven § 45 av personer som har fylt 17 år, og av tjenestepiktige i Forsvaret. Vandelsvurderingen kan bare brukes ved innkallinger til tjeneste i Forsvaret og ved behandling av søknader om fritak for tjeneste i Forsvaret etter kapittel 4. En vandelsvurdering kan inkludere pågående saker, jf. politiregisterloven § 41.

Forsvaret kan også kreve vandelsvurdering av militært tilsatte, sivilt tilsatte og vernepliktige etter politiregisterloven § 45 hvis

- a) det er nødvendig for å vurdere om en person er skikket til en bestemt tjeneste i Forsvaret
- b) det er nødvendig for å vurdere om det skal gis disiplinær refselse eller reises straffesak mot en person.

Forsvaret kan kreve at personer som skal gjøre tjeneste i internasjonale operasjoner, skal legge frem en utvidet politiattest, jf. politiregisterloven §§ 41 og 44.

Lokale heimevernsnemnder kan kreve at frivillige som skal gjøre tjeneste i Heimevernet, skal legge frem en utvidet politiattest, jf. politiregisterloven §§ 41 og 44.

Departementet kan gi forskrift om Forsvarets og lokale heimevernsnemnders rett til å kreve vandelsvurdering og utvidet politiattest.

§ 61 *Støtte fra politiet og norske utenriksstasjoner*

Politiet skal om nødvendig bistå Forsvaret med å hente inn personer som er innkalt til undersøkelser etter § 10.

Politiet og norske utenriksstasjoner skal på forespørsel fra Forsvaret gi nødvendig informasjon til personer mellom 17 og 44 år som kan kalles inn til tjeneste i Forsvaret.

Politiet og norske utenriksstasjoner skal også medvirke til å ettersøke og innkalle personer som ikke har møtt til sesjon og tjeneste i Forsvaret.

§ 62 *Adgang til å ta oppdrag utenfor Forsvarsdepartementet og underliggende etater*

Militært tilsatte, vernepliktige og sivilt tilsatte i Forsvarsdepartementet og underliggende etater skal på eget initiativ opplyse sine hovedarbeidsgivere om lønnede og ulønnede oppdrag som kan være uforenlige med hovedarbeidsgiverens interesser. Det skal opplyses om oppdragsgivers navn og oppdragets karakter og omfang. Oppdrag det skal opplyses om, kan blant annet være oppdrag som

- a) utad fremstår som en naturlig del av hovedarbeidsgiverens tjenesteoppgaver
- b) krever opplæring i militære ferdigheter eller i å bruke militært utstyr

- c) er egnet til å skade tjenestestillingens eller arbeidsgiverens anseelse
- d) kan hemme eller sinke arbeidet for hovedarbeidsgiveren.

Departementet kan kreve at personer i enkelte stillinger og avdelinger skal ha arbeidsgivers samtykke til å ta lønnede og ulønnede oppdrag utenfor Forsvarsdepartementet eller underliggende etater.

§ 63 *Pliktmessig avhold*

Tjenestepliktige i Forsvaret skal ikke nyte alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler i tjenestetiden. De skal heller ikke møte til tjeneste påvirket av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler. Testing av om noen er ruspåvirket skal gjøres i samsvar med vegtrafikkloven § 22 a.

Departementet kan gi forskrift om

- a) gjennomføringen av avholdsplikten
- b) at avholdsplikten skal gjelde under permisjon og i fritiden
- c) at avholdsplikten skal gjelde for sivilt tilsatte i Forsvarsdepartementet og underliggende etater
- d) unntak fra avholdsplikten.

§ 64 *Oppbevaring og vedlikehold av våpen*

Forsvaret kan pålegge tjenestepliktige å oppbevare og vedlikeholde våpen, ammunisjon og annet personlig utstyr utenfor tjenestetiden. Tjenestepliktige som blir pålagt å oppbevare og vedlikeholde våpen, ammunisjon og annet personlig utstyr utenfor tjenestetiden, plikter å gjøre det på en forsvarlig måte.

Departementet kan gi forskrift om oppbevaringen og vedlikeholdet.

§ 65 *Forholdet til forvaltningsloven*

Forvaltningsloven kapittel IV til VI gjelder ikke behandlingen av saker etter kapittel 2 og 3.

Kapittel 8 Refselse og straff

§ 66 *Refselse*

Den som overtrer § 63 om pliktmessig avhold og forskrift fastsatt med hjemmel i § 63, kan refses etter lov 20. mai 1988 nr. 32 om militær disiplinærmyndighet.

§ 67 *Straff*

Med bot straffes den som forsettlig eller uaktsomt

- a) bryter opplysnings- eller meldeplikten etter §§ 8 og 59
- b) lar være å møte til sesjon etter § 9
- c) lar være å møte til tjeneste etter § 19.

Med bot straffes den som forsettlig

- a) unndrar seg undersøkelser etter § 10
- b) unndrar seg vaksinerings eller andre tiltak for å forebygge smittsomme sykdommer etter § 20.

Med fengsel inntil to år straffes personer som unndrar seg tjeneste i Forsvaret, eller som gjør tjeneste i Forsvaret på grunnlag av opplysninger de vet er uriktige eller ufullstendige.

I forskrift fastsatt med hjemmel i loven kan det fastsettes at den som forsettlig eller uaktsomt overtrer angitte paragrafer i forskriften, straffes med bot.

Kapittel 9 Ikrafttredelse og gjennomføring

§ 68 *Ikrafttredelse*

Loven trer i kraft fra det tidspunktet Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft forskjellige bestemmelser til ulik tid.

§ 69 *Overgangsregler*

Tidligere yrkesbefal som er fast tilsatt til de fyller 60 år og som ble tilsatt før 1. januar 2016, beholder sin stilling i Forsvaret til de har fylt 60 år.

Tidligere yrkesbefal som er tilsatt før 1. januar 2005, kan sies opp bare etter tjenestemannsloven § 10 nr. 2 bokstav a.